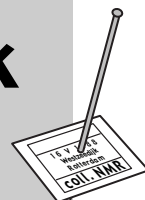

... un échec financier, of de culturele Bermuda-driehoek

JELLE W.F. REUMER

[Column]

In Le Monde van zaterdag 23 februari stond een buitengewoon interessant artikel (*La rénovation du site du pont du Gard est un échec financier*) over een cultureel financieel debacle, waarbij miljoenen Euro's via de Rhône-delta in zee zijn gespoeld. Tussen Orange en Nîmes, in het zuiden van Frankrijk, bevindt zich het beroemde Romeinse aquaduct over de rivier de Gard. Deze Pont du Gard is een toeristenattractie van de eerste orde, waar jaarlijks meer dan een miljoen mensen naar komen kijken. Dat bezoekersaantal wekte de belangstelling van de regionale Kamer van Koophandel, die er Eurotekentjes van in de ogen kreeg (het zullen toen natuurlijk franc-tekentjes geweest zijn): men stelde zich voor om aan elk van die vele toeristen een beetje geld te ontfutselen en tegelijkertijd iets educatief daarvoor terug te geven. Met geld van de omliggende gemeenten, de Kamer van Koophandel, de staat en de EU werd een bedrag van 31,7 miljoen Euro geïnvesteerd in de Pont du Gard z'n omgeving: de frietkramen werden eruit gegooid, de oevers van de rivier gereinigd, belommerde parkeervoorzieningen aangelegd en een op verantwoorde wijze in het landschap ingepast complex aan winkels en bezoekerscentrum werd gesticht. Op modern-museale wijze kreeg de bezoeker in de vorm van een multimedia evenement informatie over het antieke metselwerk.

Resultaat: het bezoekersaantal steeg in 2001 tot 1,4 miljoen bezoekers, waarvan 59 % bestond uit gezinnen met kinderen (en wie een museumwinkeltje runt weet dat dáár de centen zitten). Maar: van deze mensenmassa bezochten slechts 60.000 lieden het museum, ze betaalden er per persoon 13 Euro toegang voor en nu is de zaak met een verlies van 6,1 miljoen Euro (in anderhalf jaar tijd) gesloten voor een bezinningsperiode! Fermé!

Geen wonder. Hier werd een aantal strategische blunders begaan. Ten eerste, aldus een regionale politicus, is de Pont du Gard een vooral visueel genoegen: men kan er uren in stille bewondering naar zitten kijken. Bijna niemand krijgt de aanvechting om een bunker te betreden om daarbinnen naar een steriele tentoonstelling te gaan kijken. Ten tweede, aldus een andere regionale politicus, heeft men ten onrechte geprobeerd op krampachtige wijze het pretparkarakter te vermijden: terwijl juist de meeste bezoekers tot de categorie behoren die dat niet erg vinden. Ten derde was de toegang tot de Pont en de omgeving gratis - het ding ligt tenslotte fraai en zichtbaar in het landschap - en moest er een onevenredig groot bedrag worden betaald voor de entree tot de tentoonstelling. Daarmee betaalden 60.000 mensen voor het onderhoud van een miljoenenattractie.

Het Le Monde-artikel en het erin beschreven probleem deden me denken aan wat afgelopen voorjaar Kees de Gruiter opmerkte in het Rotterdams Dagblad. Dat ging over de onvolprezen Culturele Hoofdstad en de vele theaterproducties in die tijd. Die zijn, aldus de Gruiter, gebaseerd op drie leugens: het publiek krijgt te horen dat er een schitterend spektakel gaat plaatsvinden (hetgeen motiveert om in groten getale op te draven); de acteurs krijgen te horen dat er geld beschikbaar is (hetgeen motiveert om een schitterend spektakel te produceren); de geldschietters krijgen te horen dat het publiek in grote aantallen zal toestromen (hetgeen aanzet tot het openen der geldbuidels). Wanneer één van deze partijen het laat afweten dan stort het hele kaartenhuis in elkaar.

Dat is meermalen gebeurd en omdat de menselijke soort het slecht kan verkroppen om een blunder te erkennen wordt het

meestal met de mantel der stilzwijgendheid toegedekt. Ook in museale kringen komt en kwam dit verschijnsel voor: Manifesta is daar een goed voorbeeld van geweest. De organisatie spiegelde de bezoekers een ongeëvenaard cultureel spektakel voor van het kaliber Documenta Kassel. De musea kregen uitgelegd dat ze moesten meedoen om niet voor eeuwig het aureool van achterlijkheid op zich te laden. De sponsors kregen te horen dat de bezoekers in rotten van miljoenen in de rij zouden staan. Dat is dezelfde culturele Bermuda-driehoek! Eruit ontsnappen is bijna onmogelijk, de zinkkans is groot. Dat gebeurde dan ook: er kwamen uiteindelijk niet veel meer dan 20.000 bezoekers, waarvan de meesten met behulp van vrijkaartjes de tentoongestelde installaties hebben bekeken. Toch hoor je daar weinig of niets over. Ook Culturele Hoofdstad 2001 is een groot succes geworden als je de kranten mag geloven. Maar Las Palmas is nog altijd even verveloos als in 1999 en 2000, de nieuwbouw van Museum Boijmans van Beuningen slaat intussen groen uit van de ééncellige vochtminnende wieren op het betonskelet, het standbeeld voor Marten Toonder (Rotterdams beroemdste zoon sinds Desiderius Erasmus) komt pas in 2002. *Sic transit gloria mundi.*

De beste manier om niet in de culturele Bermuda-driehoek ten onder te gaan is dezelfde als waarmee de echte Bermuda-driehoek kan worden vermeden: vaar er niet binnen maar zeil eromheen. Spiegel niemand miljoenen bezoekers of zakken met geld voor. Het is maar goed dat geld slechts geld is: het kan met de stroom van de rivier - de Gard of de Nieuwe Maas - meeverdwijnen. De Pont du Gard zal het overleven. En binnenkort zullen de frietkraampjes er ook wel weer staan.[]